

A DUNA

Tisztában vagyunk vele, hogy emberi létünk mennyire törékeny. Még ha szobánk falára jól látható helyen nincs is fölírva a *memento mori*, hogy mindennap szembesüljünk vele, akkor is pontosan tudjuk, éppen ezért mindent meg is teszünk annak érdekében, hogy ideig-óráig elfeledkezhessünk róla. Amíg fiatalok vagyunk, könnyebben megy, aztán ahogy haladunk előre az időben, mind gyakrabban gondolunk rá, hogy ittlétünk mégiscsak véges, és talán csak egy bizonyos életkort elérve tudjuk igazán értékelni, hogy még mindig itt vagyunk, és ha szerencsénk van, épen, egészségesen, a saját lábunkon ki tudunk még menni a vécére. Talán a végességnek e biztos tudata teszi, hogy szükségünk van olyan kapaszkodókra, szilárd pontokra, melyek, ha kell, akár napon-ta többször is bizonyoságul szolgálnak arra, hogy körülöttünk még minden változatlan, még itt vagyunk, létezőnk, megnyugodhatunk tehát. Ilyen szilárd pont lehet a táj, a földrajzi környezet, amelyben élünk, a szülőföldünk, ahová visszajárhatunk, mert hisz bármennyit változik is közben, a hegyet meg a folyót semmi és senki nem viszi el onnan, és ha mi egyszer majd elmegyünk, a Duna, a Vöröskő vagy a Fruška Gora¹ akkor is itt marad.

Nekem mindennapos élményt jelent a Duna, akár a partról nézve, akár fentről, a Vöröskő tetejéről, ahonnan ellátok Vácig, látom az újpesti pörkölőüzem kéményének füstjét, a két Duna-ágot, közte a Szentendrei-szige-

tet, tiszta időben még az Ágasvár jellegzetes csúcsát, a Mátra teljes vonulatát is. Megszoktam a látványt, előttem van mindig, ahogy folyik Budapest felé, hogyha szemben állok vele, jobb kezem felé esik a folyásirány. Tudom, ha egész közel a partnál visszafelé folyni látom, akkor az limány, nem optikai csalódás.

A *test mindent tud* című regényemnek fontos helyszíne ez a leányfalui Duna-part, Imre Pecoraro Nagy, az egyik főszereplő éppen ott áll, a regényidő másnapján indul majd Újvidékre, és ahogy most a vizet nézi, közben már arra gondol, milyen lesz majd, amikor ott áll:

„Maga elé képzelem az ottani Duna-partot, a péterváradi erőd toronyóráját, amilyennek Matyi szobája faláról ismeri, látja a fehér tornyon azt a hatalmas fekete számlapot, rajta a római számokat, és a két felcserélt mutatót, hogy a nagymutató már jó messziről jelezze az egészet a hajósnak a Dunán. De hogy ez a város milyen lehet, ahogy majd holnap fogad bennünket, azt meg se próbálja elképzelni, mindenesetre annyit megállapít magában, hogy Újvidékről nézve biztos jóval messzebb lehet a péterváradi erőd, mint itt a Kis-Duna túlsópartján ez a sziget, ez a falu.”

Ahogy Imre Pecoraro Nagy, úgy ezt még én magam sem tudhattam, mert hozzá hasonlóan még én sem jártam Újvidéken, amikor ezt a regényt írtam. És ez még nem minden, azt sem tudhattam, hogy Újvidék lesz majd az a hely, ahol a Duna előtt állva össze fogok zavarodni, és úgy érzem majd magamat, mint akit a ringlispíben jól kipörgettek, egy darabig ki se tud szállni belőle, aztán amikor talpra áll, olyan, mint aki azt sem tudja, fiú-e vagy lány. *Perder el norte*, mondja ilyenkor a spanyol, náluk ugyanis ilyenkor szó szerint a mindenkori tájékozódási pontot, az északot téveszti szem elől az ember. Hát én is pontosan így éreztem magamat.

Újvidéken visszafelé folyik a Duna. Igen. Nem, ez nem a limány, az egész folyó visszafelé folyik. Látom most is, ahogy visszagondolok rá. Látom magamat is, ahogy állok ott előtte megkövülten, ahogy próbálok magam elé képzelni földrajzi atlaszunkat,

¹ Magyar neve Tarc-al-hegység. (A szerk.)

a térképet, de hiába, akkor se fér a fejembe, hogyan lehetséges ez. Ugyanolyan becsapva érzem magam, mint Visegrádon, ahol meg az ellenkező égtájon, keleten nyugszik le a nap. Bizony. Nézhetem innen, onnan, akkor is így látom – hiába tudom ésszel, hogy akkora kanyart vesz ott előtte, hogy átkerül a másik oldalra a nyugat, sehogy sem fér a fejembe, kevés hozzá e földhözragadt, emberi felfogásom, hogy tudomásul vegyem. Igen ám, de mindez kismiska ahhoz a sokkhoz képest, ami Újvidéken ért. Állhattam én ott órák hosszát, fordulhattam jobbra, balra, sehogy se tudtam fölfogni, hogy van ez itt a valóságban, hogy ez a folyó itt most Belgrád irányába tart, az egész mindenség megfordult velem, nemcsak a folyó, minden a másik oldalon van, a szerémségi part hiába a dunántúlinak felel meg, nekem most akkor is a Dunán innen esik.

Tudom, nulla térérzékem van, a saját szülővárosomban eltévedek, Budapestet vagy más várost pedig hiába ismerem régóta viszonylag jól, ha valahol megállok, egyszerűen nem látom, hol vagyok benne, merre esik például a Duna. Képtelen vagyok egészében áttekinteni, időnként őszintén megdöbbenek, honnan hová lyukadok ki, ha egyszer elindulok toronyiránt. Ez mind igaz, na de amit a Duna Újvidéken művelt velem, azt még másnap sem tudtam megemészteni.

Újvidéken nekem visszafelé folyik a Duna. Ebben maradtam. Térben mindenképpen, időben... időben meg – ha van értelme egyáltalán időről beszélni e véges emberi léptékünkkel mérve, akkor mindegy is talán; az emberiség történetének léptékével mérve pedig hosszabb elmélkedést igényelne a kérdés, maradjunk inkább a térnél. A tér jó esetben kézzelfogható, bár gyanítom, a lényeg akkor is a megfigyelő személye, aki a kérdést megítéli, és akkor talán ott is igaz a tétel, mint a kvantumfizikában, hogy amint figyelni kezdik, rögtön átlényegül, nem részecske lesz, hanem hullám, és nekem elég is most ennyi bizonyosság.

A Duna. Itt állok, Újvidéken, hozza idáig és viszi innen tovább a Fekete-tengerbe azt a vizet, ami a Fekete-erdőben a forrásából fa-

kad, amit az Isarba ömlő Ampertól kezdve, az Innen meg a Sión keresztül az összes mellékfolyója beléhord. Bármilyen hihetetlen is, ez a víz, amit most itt látok, nem Leányfalu felé folyik, hanem megy Orsova meg a Vas-
kapu felé.

Három napom van rá, hogy megbarátkozzak a gondolattal, de akkor is kevés. Ahogy reggelente futok a Duna-parton, magamban eltökélem, hogy egyszer eljövök én Újvidékre, és itt maradok legalább egy hónapot, akkor végigjáróm a Fruška Gora összes lehetséges jelzett és jelületlen ösvényét, Újvidék összes utcáját, terét, amíg a Dunához vezető minden lehetséges útvonalat meg nem tanulok, egyszerűen beleszoktatom magamat ebbe a tájba, áthangolom magamban a táj-
kozási pontokat, és ha hazamegyek, akkor talán majd ott lesz furcsa belenyugodnom, hogy ellenkező irányba folyik a Duna.